

Vergaderjaar 2024–2025

31 865

Verbetering verantwoording en begroting

Nr. 261

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS EN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 oktober 2024

Middels deze brief informeer ik de Kamer over de beleidsvoorstellen uit de Ontwerpbegrotingen H4 en H7 met significante financiële gevolgen (€ 20 miljoen of meer in enig jaar). Daarbij wordt conform wetsartikel 3.1 van de Comptabiliteitswet 2016 per voorstel ingegaan op onder andere doelen, instrumenten, financiële gevolgen en de verwachte doeltreffendheid en doelmatigheid. Sinds eind 2021 gebeurt dit Rijksbreed via de werkwijze «Beleidskeuzes uitgelegd», zie Kamerstuk 31 865, nr. 198.

Voor het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zijn in deze brief de volgende onderwerpen opgenomen:

Begrotingshoofdstuk IV Koninkrijksrelaties:

- Middelen voor een nieuwe zeehaven in Saba. Hiervoor wordt € 40 mln. beschikbaar gesteld.

Begrotingshoofdstuk VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties:

- Middelen gereserveerd vanuit het hoofdlijnenakkoord die zijn toegevoegd aan begrotingshoofdstuk 7 van de begroting inzake het investeren in goed bestuur en de rechtsstaat. Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag variërend tussen de € 75 en € 150 mln. beschikbaar gesteld.

1. Haven Saba (Begrotingshoofdstuk IV Koninkrijksrelaties)

Beleidskeuzes uitgelegd

1. Doel(en)

Met de 40 miljoen euro wordt mogelijk gemaakt dat Saba een nieuwe zeehaven kan bouwen. De huidige zeehaven is aan het einde van haar levensstermijn, niet orkaanbestendig en ongunstig gelegen met betrekking tot golfslag en wind. De bijdrage aan de zeehaven geeft een impuls aan economische ontwikkeling en zelfredzaamheid van Saba.

2. (Beleidsinstrumenten)

De bijdrage aan de zeehaven zal plaats vinden middels een bijzondere uitkering met voorwaarden tussen het openbaar lichaam Saba, het Ministerie van IenW en BZK – DG Koninkrijksrelaties.

Beleidskeuzes uitgelegd

3. A. Financiële gevolgen voor het Rijk

B. Financiële gevolgen voor maatschappelijke sectoren

In 2025 wordt € 30 miljoen euro ter beschikking gesteld en in 2026 € 10 miljoen euro. De nieuwe haven is van groot belang voor de connectiviteit van het eiland voor zowel passagiers als vracht. Met de nieuwe zeehaven is ook het streven meer toerisme naar het eiland toe te trekken, vooral middels pleziervaartuigen. Deze mochten vanwege verzekeringstechnische redenen niet aanmeren in de huidige haven, waarmee Saba veel toerisme in de regio is misgelopen, alsmede inkomsten en economische ontwikkeling. De verwachting is dan ook dat met de nieuwe zeehaven, zowel het openbaar lichaam Saba als de ondernemers op Saba meer inkomsten vergaren.

4. Nagestreefde doeltreffendheid

De nieuwe haven is zoals eerder aangegeven van groot belang voor de connectiviteit van het eiland voor zowel passagiers als vracht. Met de nieuwe zeehaven is ook het streven meer toerisme naar het eiland te trekken, vooral middels pleziervaartuigen. De verwachting is dan ook dat zowel het openbaar lichaam Saba als de ondernemers op Saba meer inkomsten vergaren met de realisatie van de nieuwe zeehaven. De middelen worden aanvullend ingezet op de eerder toegekende middelen voor de zeehaven.

5. Nagestreefde doelmatigheid

De middelen ter hoogte van € 40 miljoen euro worden aanvullend ingezet op de eerdere toegekende middelen ten behoeve van de zeehaven. Dit komt boven op de € 34 mln. die via incidentele uitkeringen eerder vanuit lenW zijn verstrekt en € 12,5 mln. die hiervoor vanuit een eerdere tranche Regiodeals voor is vrijgemaakt.

Met deze middelen kan het openbaar lichaam Saba overgaan tot het gunnen van de aanbesteding aan de aannemer om de zeehaven te bouwen. Ondanks dat investering, onderhoud en vervanging van zeehavens een eilandelijke taak is, hebben openbare lichamen hier niet de financiële middelen voor en mogen zij niet lenen op de kapitaalmarkt. Dit maakt dan ook dat een bijdrage van de Rijksoverheid noodzakelijk is.

Verder is er sprake van een adequaat kwaliteitsniveau dat rekening houdt met orkaanbestendigheid en toegankelijkheid van passagiers en vrachtschepen, waarbij verzekeraars pleziervoertuigen toelaten op Saba. Dit laatste is van belang om een toename van toeristen en de daaraan gekoppelde inkomsten voor Saba en ondernemers op het eiland te kunnen vergroten. Middels de voorwaarden gekoppeld aan de bijzondere uitkering wordt een sobere aanpak verzekerd en worden de middelen doelmatig uitgegeven.

6. Evaluatieparagraaf

De bijdrage aan Saba vindt plaats via een bijzondere uitkering, waarin ook aanvullende voorwaarden worden toegekend. Na realisatie van de Zeehaven zal geëvalueerd en beoordeeld worden of aan de voorwaarden van de bijzondere uitkering is voldaan.

2. Investeren in goed bestuur en rechtsstaat (Begrotingshoofdstuk VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties)

Beleidskeuzes uitgelegd

1. Doel(en)

Goed bestuur en de democratische rechtsstaat vormen het fundament van onze samenleving. Dat vergt bescherming en waakzaamheid voor nieuwe bedreigingen van de stabiliteit van onze democratische rechtsstaat. Zoals in het regeerprogramma (hoofdstuk 7) wordt benoemd is nu het moment om de weg vrij te maken voor herstel en verandering. De enveloppe voor «Goed bestuur en Sterke Rechtsstaat» wordt benut en verdeeld over de versterking van drie thema's: goed bestuur, democratische rechtsstaat en rechtsstaat. Elk thema kent diverse onderliggende doelstellingen die hieronder worden toegelicht.

Thema Goed bestuur

Doelstelling 1:

Oog voor sterk bestuur, regio en medeoverheden (maatschappelijke effect)

Doelstelling 2:

Versterken dienstbare overheidsorganisaties (maatschappelijk effect)

Het thema «versterken rechtsstaat» valt buiten dit kader Beleidskeuzes uitgelegd omdat deze middelen op de begroting van JenV geplaatst zullen worden. Het gaat hier om 25% van de totaal beschikbare middelen vanuit het hoofdlijnenakkoord, bedoeld voor investeringen in goed bestuur en de democratische rechtsstaat. Dit kader Beleidskeuzes uitgelegd gaat over de overige 75% die op de BZK begroting worden geplaatst.

Middelen worden ingezet voor de uitvoering van actieagenda sterk bestuur; onder andere het versterken van de feedbackloop tussen beleid en praktijk, het uitvoerbaar beleid maken, een passende taaktoedeling en de versterking van decentraal bestuur. Daarnaast wordt het bestuur, de rechtsstaat en de integriteit in Caribisch Nederland versterkt. Tot slot wordt verder ingezet op een structurele samenwerking tussen Rijk en regio, Elke regio telt!

Deze middelen worden beschikbaar gesteld voor onder andere het gericht opsporen van hardheden. Ook wordt de Awb gewijzigd zodat meer ruimte komt voor maatwerk en wordt onderzocht hoe het vergisrecht geïntroduceerd kan worden. Daarnaast wordt overheidsdienstverlening meer bereikbaar en toegankelijk door direct contact en eerstelijnsbalies en betere gegevensdeling. Ook worden middelen besteed aan het doordacht gebruik van AI. Ook wordt ingezet op een overheid die anders werkt en wordt ambtelijk vakmanschap versterkt, onder andere via verplichte scholing voor (top)ambtenaren. Middelen worden ook ingezet om klokkenluiders beter te beschermen. Tot slot ontvangt het Ministerie van OCW middelen voor scholing en een selectieregister om archieven beter op orde te brengen.

Thema Democratische rechtsstaat

Doelstelling 1:

Versterken instituties rechtsstaat (maatschappelijk effect)

Deze middelen komen beschikbaar voor de oprichting van een Constitutioneel hof en het verzelfstandigen van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Het doel hiervan is tot een sterke en beter functionerende democratische rechtsstaat te komen door institutionele hervormingen die leiden tot weerbare, sterke instituties. Ook wordt de constitutionele toetsing ex ante versterkt. De aanvullende middelen worden ook besteed aan het daadkrachtig optreden tegen onder andere discriminatie, racisme, antisemitisme en moslimhaat.

Beleidskeuzes uitgelegd

Doelstelling 2:
Versterken democratische instituties en
weerbaar bestuur
(maatschappelijk effect)

Deze middelen komen beschikbaar voor het uitbreiden van het mandaat van de Kiesraad tot een Kiesautoriteit. Ook wordt er ingezet op de vernieuwing van het kiesstelsel. Middelen gaan ook naar het vergroten van de toegankelijkheid en uitvoerbaarheid van verkiezingen. Vanuit deze middelen wordt daarnaast ingezet op het vergroten van democratisch burgerschap. Ook gaan middelen naar de versterking van de ondersteuning van de Tweede Kamer en (decentrale) politieke partijen. Daarnaast komen middelen beschikbaar voor de structurele kosten voor de invoering van een correctief referendum. Ook komen middelen beschikbaar voor het vergroten van de weerbaarheid van de samenleving tegen desinformatie. Tot slot gaan middelen naar een integer en weerbaar bestuur met onder andere implementatie aanbevelingen van de GRECO op integriteit.

2. (Beleidsinstrumenten)

Dit kabinet presenteert een agenda voor vernieuwing van de democratie en versterking van de rechtsstaat, het bestuur en de controle daarop. We geven grondrechten een prominentere rol, we verbeteren de «checks and balances» in ons democratisch bestel, het versterken van rechtsstatelijke instituties en rechtsbeginselen en het functioneren van de (samenwerkende) overheden. Vanzelfsprekend worden er vele uiteenlopende beleidsinstrumenten ingezet om bovenstaande maatregelen uit te voeren. Het voert te ver om deze in dit kader allemaal uitputtend te benoemen. In voortgangsinformatie over de nadere uitwerking zal dit zichtbaar zijn.

3. A. Financiële gevolgen voor het Rijk

	2025	2026	2027	2028	2029
	75,0 mln.	112,5 mln.	150,0 mln.	149,5 mln.	149,0 mln.

B. Financiële gevolgen voor maatschappelijke sectoren

Een verdere verdeling van de volledige reeks naar onder andere dit thema is nog onderdeel van verdere uitwerking.

4. Nagestreefde doeltreffendheid

De invulling van de agenda doen we met medeoverheden, relevante instituties en mensen uit alle segmenten van de samenleving. Met de envelop investeren we structureel in het beschermen en vernieuwen van goed bestuur en democratische rechtsstaat. Daarmee wordt de basis en stabiliteit van onze samenleving bevorderd en daarmee de brede welvaart in Nederland.

Oog voor sterk bestuur, regio en medeoverheden:

Er wordt onder andere ingezet op de doorontwikkeling van de uitvoerbaarheidstoets decentrale overheden (UDO) en het ondersteunen van decentrale netwerken, zodat medeoverheden beter en eerder betrokken worden bij de voorbereiding van beleid en wetgeving. Hiermee worden inzichten uit de uitvoeringspraktijk beter betrokken in landelijk beleid.

Om decentrale overheden in staat te stellen als democratisch gelegitimeerde overheden zelfstandig en adequaat te functioneren, wordt onder meer ingezet op versterking van de decentrale griffies, rekenkamers en ombudsfunctie.

Versterken dienstbare overheidsorganisaties:

Er wordt onder meer ingezet op het gericht voorkomen, opsporen, openbaar maken en aanpakken van onevenredige hardheden in beleid, wetgeving en uitvoering die (groepen) burgers en ondernemers hard kunnen raken en potentieel ontwrichten.

Versterken instituties rechtsstaat

Het kabinet bereidt onder andere een grondwetsherzieningsvoorstel voor tot invoering van een constitutioneel hof dat wetten, regels en besluiten kan toetsen aan de Grondwet. Voor de preventie en aanpak van alle vormen van discriminatie en racisme in de samenleving stelt het kabinet een nationaal programma met meerjarenagenda op.

Versterken democratische instituties en weerbaar bestuur

Door middel van subsidies stellen we onder andere de Tweede Kamer en politieke partijen beter in staat om hun taken uit te voeren.

Onder andere de Kiesraad wordt met een extra investering omgevormd naar een Kiesautoriteit waaraan we meer bevoegdheden geven.

5. Nagestreefde doelmatigheid

Goed bestuur en de democratische rechtsstaat vormen het fundament van onze samenleving. Met de envelop investeren we, door middel van bestaande en nieuwe initiatieven, structureel in het beschermen en vernieuwen van goed bestuur en democratische rechtsstaat. Daarmee wordt de basis en stabiliteit van onze samenleving bevorderd en daarmee de brede welvaart in Nederland. Doelmatige besteding is onderdeel van de uitwerking van de plannen.

6. Evaluatieparagraaf

Op de Strategische Evaluatie Agenda (SEA) is zichtbaar dat in 2028 periodieke rapportages gepland staan op de SEA-thema's Goed functionerend openbaar bestuur en Sterke en weerbare democratische rechtsstaat (voorheen: beleidsdoorlichting).

In deze synthese-onderzoeken zal aandacht zijn voor deze financiële impuls vanuit het hoofdlijnenakkoord. De komende jaren – in de aanloop naar 2028 – zullen verschillende onderdelen van deze envelop daarom als voorbereiding op deze periodieke rapportages separaat geëvalueerd worden. Op de SEA van 2026 wordt hiervoor een eerste evaluatieprogrammering opgenomen.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
F. Zsolt Szabó

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J.J.M. Uitermark